St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo
Faculty of Economics

ВЛИЯНИЕ НА ПРИВЛЕЧЕНИТЕ ЕВРОПЕЙСКИ СРЕДСТВА ОТ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2014 – 2020 ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

IMPACT OF THE ATTRACTED EUROPEAN FUNDS OF THE 2014–2020 PROGRAMMING PERIOD FOR THE DEVELOPMENT OF VELIKO TARNOVO REGION

Йорданка Антонова
Yordanka Antonova

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Abstract: The report presents information on the implemented projects financed by the funds of the European Union within the second programming period 2014–2020. The paper analyzes the data announced in the Information System for Management and Monitoring of EU Funds in Bulgaria 2020 for the absorbed funding under the individual funding programs. Within the framework of the present study, an emphasis is placed on municipalities, which is dictated by their established image as main beneficiaries and drivers for achieving sustainable growth in the individual spheres of the public sector. The impact of the attracted funds is studied by assessing the degree of achieved goals and sustainability of the results, assessing the overall impact, as well as the effectiveness, efficiency, and sustainability of the achieved results, on the basis of which recommendations are made for improving the processes of development, management, and reporting of investment intentions, planned for implementation within the framework of the just-starting programming period 2021–2027.
Keywords: European funding; regional development; programming period.
JEL: O22, R58

ВЪВЕДЕНИЕ

С присъединяването на България към Европейския съюз се увеличават надеждите на населението на страната ни за подобряване качеството на предоставяните публични услуги и повишаване качеството на живот за всеки отделен жител. Властите се оказват носителите на отговорност не само по разработване на програмните документи за привличане на европейското финансиране, но и за тяхното изпълнение и отчитане. Първият програмен период 2007 – 2013 г. макар и планиран в условията на икономически растеж, се оказа предизвикателство за всички бенефициенти не само при разработването на проектните предложения по съответните приоритетни области на отделните оперативни програми, но и при изпълнение на одобрените инвестиционни намерения.

В програмен период 2014 – 2020 публичните власти, явяващи се основни бенефициенти, доказват натрупания опит и експертиза, а привлечените средства в отделните райони за планиране в страната ни, оправдават надеждите населението за превръщане на населените места във все по-предпочитани за кариера, бизнес и живот.

Обект на настоящата разработка е усвояването на средства от фондовете на Европейския съюз през програмен период 2014 – 2020, а предмет – влияние на привлечените средства от европейските фондове на територията на Област Велико Търново.

Основната цел е анализиране на привлечените европейски средства през втория програмен период 2014 – 2020.

За реализиране на така поставената цел се решават следните задачи:

– разглеждане на обема привлечени средства в Област Велико Търново;

– оценка на степента на постигнатите цели и устойчивост на резултатите, оценка на общото въздействие, както и на ефективността, ефикасността от реализираните инвестиции;

ИЗЛОЖЕНИЕ

Рамката на европейското финансиране през всеки от програмните периоди се съдържа в стратегическия за съответния период документ – Споразумение за партньорство. То очертава линията за управление на привлечените средства от структурните и инвестиционни фондове на ЕС. За програмен период 2014 – 2020, явяващ се втори след присъединяването на България към ЕС, европейското финансиране включва подкрепа от следните пет фонда: Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ), Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР), а реализираните инвестиции, финансово подпомогнати от тях, следва да кореспондират със заложените четири стратегически взаимно допълващи се приоритета, чрез които България да продължи политиката на сближаване на ЕС, която съответства и на стратегията „Европа 2020“, насочена към постигане на приобщаващ, интелигентен и устойчив растеж. От изпълнението на проектните предложения се очаква да допринесат за постигане на по-високо ниво на образование, заетост, социално приобщаване и здравеопазване за интелигентен растеж, за увеличаване на изследванията в областта на науката, за ръст в иновациите и инвестициите за интелигентен растеж, достигане на свързаност и зелена икономика за устойчив растеж, както и до добро управление и достъп до качествени обществени услуги. От гледна точка на бизнеса „чрез разработването на качествени проектни предложения и ефективно управление на сключените договори, българските предприятия могат да си осигурят финансов ресурс, който в дългосрочен план да им донесе конкурентни преимущества“ (Stefanov, 2012, p. 328), като повишаването на конкурентоспособността на предприятията „е изключително сериозна и обширна тема“ (Stefanov, 2020, p. 259).

Предвидените финансови средства за постигане на целите на политиката на сближаване за разглеждания седем годишен период са в размер на приблизително 7,57 милиарда евро /14,8 милиарда лева/ и са структурирани в 7 оперативни програми /ОП/. Две от националните оперативни програми са съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие и това са ОП „Региони в растеж“ и ОП „Иновации и конкурентоспособност“. Други две от националните програми са съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие и от Кохезионния фонд и това са ОП „Околна среда“ и ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“. ОП „Добро управление“ и ОП „Развитие на човешките ресурси“ са програмите, съфинансирани от Европейския социален фонд, а ОП „Наука и образование за интелигентен растеж. Наред с горепосочените в рамките на разглеждания програмен период на разположение на българските бенефициенти са и средствата, предоставени по линия на Програмата за развитие на селските райони /съфинансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони/ и Програмата за морско дело и рибарство /съфинансирана от Европейския фонд за морско дело и рибарство/.

Осъществяването на всяко проектно предложение се извършва чрез предоставяне на безвъзмездни финансови средства по програмите, описани по-горе, чиито финансиращи фондове имат конкретни цели и обекти за финансиране.

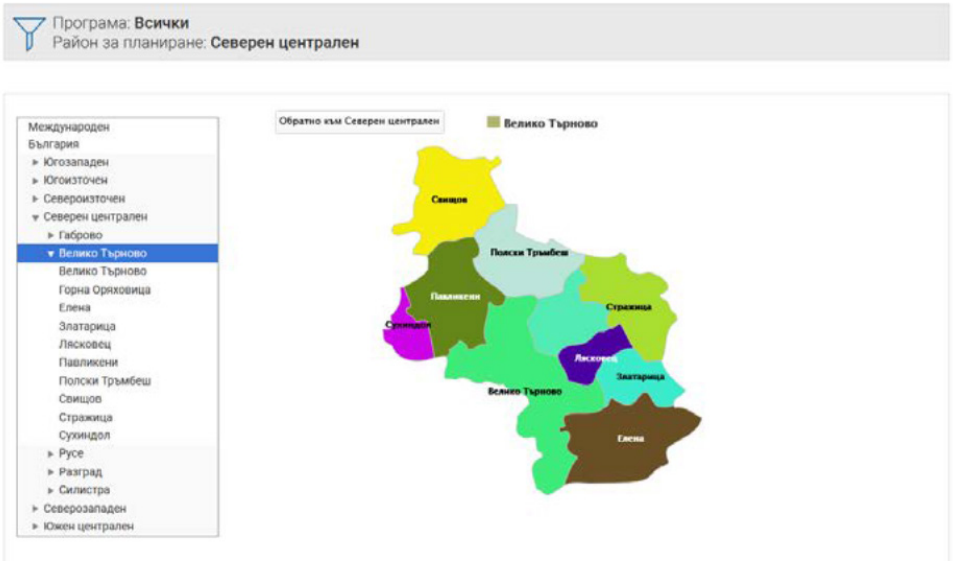
Европейският фонд за регионално развитие /ЕФРР/ подпомага инвестиционни намерения, насочени към подобряване на линейна, пътна, сградна и др. инфраструктура, развитие на производствени и преработвателни съоръжения, развитие на туристически атракции и културни обек-

ти, подобряване качеството на градската среда, модернизиране на системата на градския транспорт и др.

Европейският социален фонд /ЕСФ/ е фондът, с финансирането от който се стимулира заетостта сред населението, както и географската и професионална мобилност на работници в рамките на Европейския съюз. Със средства от него и през програмен период 2014 – 2020 г. се финансират проектни предложения, имащи за цел улесняване и адаптиране на производствата към индустриалните промени посредством множество от професионални обучения и квалификация.

Кохезионният фонд /КФ/ е източникът за финансиране на проекти за изграждане на екологична, енергийна и транспортна инфраструктура. Инвестиционните намерения, осъществени със средства, привлечени от този фонд са насочени към постигане на енергийна ефективност, използване на енергийни източници, развитие на обществения и железопътния транспорт.

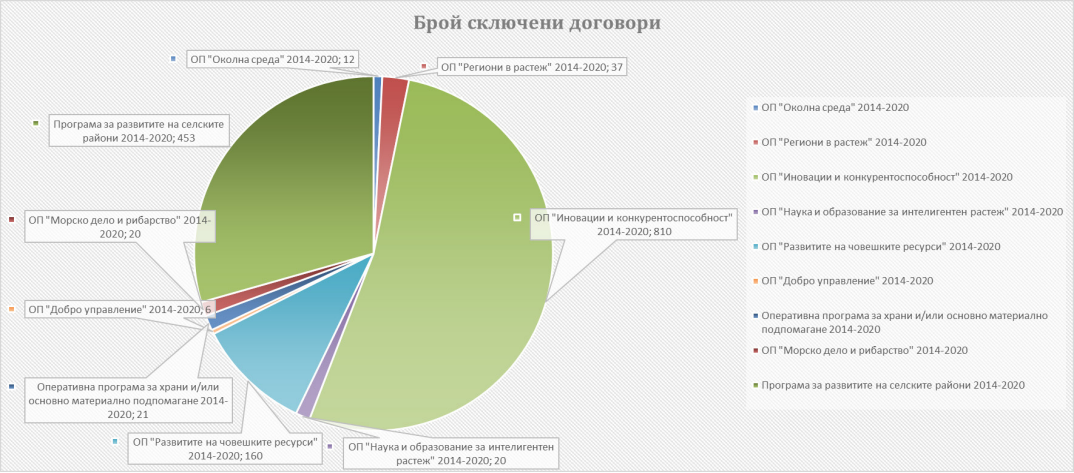
Съгласно публикуваната в Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020, в Област Велико Търново са подписани 1 539 договора за безвъзмездна финансова помощ с 1 203 бр. бенефициенти, по силата на които са привлечени 285 474 445,10 лева по линия на гореописаните европейски фондове.



Фиг. 1.
Източник: ИСУН 2020

Изключителна част от усвоените средства са с фокус подобряване на регионалното развитие. Реализирането на проектните предложения допринасят за създаване на нови работни места, повишаване конкурентоспособността на българските предприятия, подобряване качеството на живот и постигане на устойчиво развитие на територията на Област Велико Търново.

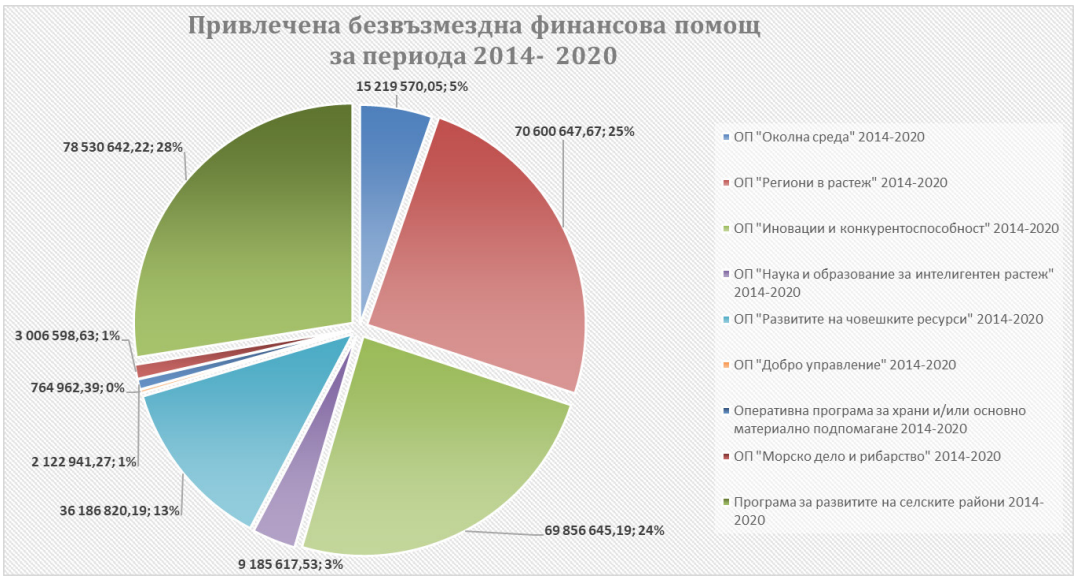
Съгласно публикуваните данни в ИСУН 2020 и видно от тяхното обобщение във Фиг. 2., най-голям брой – 810 договора са сключени по ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014 – 2020, по Програмата за развитие на селските райони 2014 – 2020 са подписани 453 договора, а по ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 договорите са 160. По Оперативните програми „Околна среда“ 2014 – 2020 и „Региони в растеж“, чиито основни бенефициенти са общините на територията на Област Велико Търново са подписани съответно 12 и 37 договора. За изпълнението на 20 проекта са подписаните договори по ОП „Морско дело и рибарство“ и по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“. 21 са договорите за реализиране на проектни дейности в съответствие с условията на Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане, а най-малък брой – 6 договора за сключени за осъществяване на проекти по ОП „Добро управление“ 2014 – 2020 г.



Фиг. 2.

Източник: ИСУН 2020 и собствени изчисления

За да бъде отчетено влиянието на привлечените европейски средства за развитието на Област Велико Търново, следва да бъде анализиран и интензитетът на усвоените средства.



Фиг. 3.

Източник: ИСУН 2020 и собствени изчисления

Видно от представените данни по Програмата за развитите на селските райони са привлечени средства на обща стойност над 78,5 млн лева, представляващи 28% от общия размер европейски средства. По ОП „Региони в растеж“ 2014 – 2020 договорените средства са над 70,6 млн. лв., представляващи 25% от общата сума на европейска подкрепа в региона, а по ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014 – 2020 получените средства от предприятията в Област Велико Търново са над 69,8 млн. лв. и представляват 24% от общото европейско финансиране в региона.

В настоящата разработка се поставя акцент на посочените три програми не само с оглед стойността на полученото финансиране, но и предвид областите им на интервенция. Независимо от това, че допустимите кандидати по трите оперативни програми са различен правен статут – публични и частни, реализираните от тях инвестиции допринасят по безспорен начин за постигане на устойчиво развитие в Област Велико Търново.

Със средства по ОП „Региони в растеж“ 2014 – 2020 за реализиране на проектното предложение „Лот 31 „Път II-53 Поликраище – Елена – Сливен от км 34+400 до км 46+290 и от км 72+200 до км 87+301, с обща дължина 26,991 км, области Сливен и В. Търново“ на Агенция „Пътна инфраструктура“ са направени инвестиции за рехабилитация и модернизация на пътната мрежа, което е безспорно доказателство не само за подобрена свързаност на територията на областта и с останалите региони на страната, но също така и за улеснено придвижването на хора и стоки, представляващо неизменна част от постигнатото икономическо развитие.

Реализираните 37 проектни предложения по ОП „Региони в растеж“ допринасят за модернизиране на 12 броя образователни институции, а извършените инвестиции в образователната инфраструктура са доказателство за положени грижи за 3 409 деца и 258 представители от маргинализираните групи, включително роми, ползващи модернизираната образователна инфраструктура. С изградените кризисни центрове в част от общините от областта 995 души от населението на същите има достъп до подобрени социални услуги.

Значим е приносът на ОП „Региони в растеж“ за преобразяване на градската среда в населените места от Областта и придаване на съвременен облик на 319 900,73 кв.м. обществени пространства, което допринася за повишаване качеството на живот на населението.

Освен инвестициите в публична инфраструктура за постигане на устойчив икономически растеж следва да бъдат отчетени и привлечените средства от частните икономически оператори, използвани за внедряване на нови технологии в производствения процес, доставка и монтаж на съвременно оборудване, иновативност на производството и непрекъснато обучение на заетия персонал.

Чрез усвоените средства по Програмата за развитие на селските райони е оказана подкрепа за развитие както на публичната инфраструктура в тези населени места, но така също и за развитие на селското стопанство посредством предоставеното финансиране на земеделските производители за модернизация на стопанствата им, внедряване на иновативни технологии и повишаване качеството на произвежданата продукция.

Анализираният финансов ресурс от привлечени средства от ЕС на територията на Област Велико Търново е безспорно доказателство не само усилията към превръщане на региона в привлекателно място за кариера, живот и бизнес, но и категорично свидетелство за непрестанните усилия на всички заинтересовани страни в процеса по усвояване на европейско финансиране постигнатите резултати да се характеризират с максимална устойчивост. В рамките на разгледания програмен период безвъзмездно получените средства на човек от населението на Област Велико Търново възлизат на 1 411,62 лв.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Благодарение на членството на страната ни в Европейския съюз на разположение на всички бенефициенти от Област Велико Търново са многобройните инструменти за финансиране на инвестиционни намерения, насочени към повишаване качеството на живот и постигане на устойчив растеж. Безвъзмездните средства са жизнено необходима съставна част при формирането на бюджетите на всеки от бенефициентите, които въпреки предизвикателствата пред които бяха изправени, изпълнявайки програмен период 2014 – 2020 безспорно доказаха натрупания опит и експертиза при разработването, договарянето, изпълнението и отчитането на своите проектни предложения. Въпреки негативните световни обстоятелства от икономически, политически и здравен характер и предприетите действия от страна на Управляващите органи в защита на всеки безвъзмездно предоставен лев, бенефициентите от Област Велико Търново успяха да отчетат в посочения краен срок 31.12.2023 г. своите проекти, върху които отражение намериха военния конфликт между Русия и Украйна, пандемията, предизвикана от вируса SARS-Cov-2, както и високото равнище на инфлация.

Предвид сложността и изключително голямото значение на темата за постигане на териториално сближаване между отделните общини на територията на Област Велико Търново, както и подобряване на постигнатите резултати, чието постигане се предвижда да продължи и през тре-

тия програмен период, е необходимо от страна на Управляващите органи да бъде поставен акцент в търсене на механизми за преодоляване на различията, както и да бъдат разработени програмни документи, които да стимулират чуждестранните инвестиции в по-слабо развитите общини на територията на Област Велико Търново.

REFERENCES

Stefanov, T. 2020. *Marketing solutions for modern business.* Veliko Tarnovo: Faber.

Stefanov, T. 2012. Increasing the competitiveness of companies from Veliko Tarnovo and Gabrovo regions through effective absorption of funds from the Operational Program "Development of the Competitiveness of the Bulgarian Economy 2007 – 2013". In*: Marketing - reality and projections into the future*, June 28 - 29, 2012. Varna: Science and economics. pp. 328 – 336.

Information system for management and monitoring of EU funds in Bulgaria 2020, viewed on 17 April 2025 <https://2020.eufunds.bg/en>

National Statistical Institute, viewed 19 April 2025 <https://nsi.bg/en>

За контакти:
Йорданка Антонова, докторант
Служебен адрес: гр. Велико Търново 5000, ул. „Арх. Г. Козаров", № 1А
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий", Стопански факултет
Катедра „Икономическа теория и МИО"
Ел. поща: joiva@abv.bg